

УДК 378.018:[81'243:004.77

DOI <https://doi.org/10.32782/apv/2022.2.25>

Наталія ШКОЛЯР

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов, Хмельницький національний університет, вул. Інститутська, 11, м. Хмельницький, Україна, 29016

ORCID: 0000-0003-4845-4653

Бібліографічний опис статті: Школяр, Н. (2022). Інтенсифікація самостійної роботи студентів при вивченні іноземної мови засобами сучасних технологій. *Acta Paedagogica Volynienses*, 2, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2022.2.25>

ІНТЕНСИФІКАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗАСОБАМИ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Нині існує необхідність перегляду підходів до підготовки кваліфікованих фахівців у ЗВО. Особливого значення набуває питання самостійності студентів при вивченні іноземної мови та їх відповідальності за результат вивчення. Самостійна робота є важливою умовою оптимізації процесу вивчення мови та її ефективність значно залежить від раціонального застосування зусиль студентів. Стратегії вивчення предмету допоможуть майбутнім фахівцям стати більш самостійними, сприятимуть збільшенню зацікавленості в навчанні, самооцінюванню й самокорекції. Метою статті є дослідження можливостей сучасних технологій як ефективного засобу для інтенсифікації організації самостійної роботи студентів при вивченні іноземної мови.

У статті доведено, що при запровадженні самостійної роботи на основі інформаційно-комунікаційних технологій відбувається технологічна інтеграція аудиторної та позааудиторної роботи, завдяки чому забезпечуються умови для надання неперервності освітньому процесу.

Сприяючи підвищенню пізнавальної активності, мотивації та якості знань студентів, сучасні інформаційно-комунікаційні технології є однією з найперспективніших технологій, що використовуються для навчання та є здатними інтенсифікувати навчальну діяльність. Серед сучасних інформаційних технологій особливим потенціалом для інтенсифікації самостійної роботи володіють мобільні технології, які здатні забезпечити високу інформативну ємність матеріалу й безперервність навчання, сприяти стимулюванню пізнавальної активності студентів, підвищувати мотивацію.

Обґрунтовано актуальність використання мобільних технологій у процесі навчання іноземної мови студентів з метою підвищення якісного рівня лексичної компетентності. Встановлено, що мобільне навчання як інноваційний напрямок електронного навчання має значну перевагу перед традиційними методами навчання внаслідок інтенсифікації самостійної діяльності, індивідуалізації навчання, підвищення пізнавальної активності й мотивації навчання.

Ключові слова: самостійна робота, іноземна мова, мобільне навчання, інформаційно-комунікаційні технології, мобільні технології.

Nataliia SHKOLIAR

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor at the Department of Foreign Languages, Khmelnytsky National University, Instytutska str., 11, Khmelnytsky, Ukraine, 29016

ORCID: 0000-0003-4845-4653

To cite this article: Shkoliar, N. (2022). Intensyfikatsiia samostiinoi roboty studentiv pry vyvchenni inozemnoi movy zasobamy suchasnykh tekhnolohii. [Intensification of students' independent work in learning a foreign language by means of modern technologies]. *Acta Paedagogica Volynienses*, 2, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2022.2.25>

INTENSIFICATION OF STUDENTS' INDEPENDENT WORK IN LEARNING A FOREIGN LANGUAGE BY MEANS OF MODERN TECHNOLOGIES

Today there is a need to review the approaches to the training of qualified professionals at institutions of higher education. The question of students' independence when learning a foreign language and their responsibility for the results of their learning is of particular importance. Independent work is an important factor in optimizing the process of learning the language and its effectiveness significantly depends on the rational use of the students' powers. Strategies for studying

the subject will help future specialists to become more self-disciplined, will contribute to increased engagement in learning, self-esteem, and self-correction. The aim of the article is to study the potential of modern technology as an effective tool for intensifying the organization of students' independent work in learning a foreign language.

It is suggested that the introduction of independent work based on information and communication technologies should provide the technological integration of classroom and extracurricular work, which ensures the conditions for providing a continuous educational process.

By increasing students' cognitive activity, motivation and quality of knowledge, modern information and communication technology is one of the most promising technologies used for teaching and is able to intensify learning activities. Among modern information technologies, mobile technologies have a special potential for intensifying independent work. They are able to provide a high informative volume of material and continuity of learning, contribute to the stimulation of students' cognitive activity, and increase motivation.

The importance of using mobile technologies in the process of teaching a foreign language to students in order to increase the quality level of lexical competence is substantiated. It is shown that mobile learning as an innovative trend of e-learning has a significant advantage over the traditional methods of learning due to intensification of independent activities, individualization of teaching, enhancement of cognitive activity and learning motivation.

Key words: *independent work, foreign language, mobile learning, information and communication technologies, mobile technologies.*

Актуальність проблеми. Швидкі зміни в усіх галузях життя суспільства зумовлюють необхідність пошуку нових рішень і підходів до професійної підготовки майбутніх фахівців, здатних вільно спілкуватися іноземною мовою як в побуті, так і в професійній сфері.

Законом України «Про вищу освіту» практичне володіння іноземною мовою визначається як одна з найсуттєвіших вимог до професійної компетентності майбутніх фахівців. В умовах росту інтеграції освіти, науки і виробництва завдання поступового перетворення навчальної діяльності у професійну стає все більш актуальними. З підвищенням вимог до фахівців з вищою освітою, його світогляду, культурному та професійному рівню підвищується й роль іноземної мови. Метою навчання іноземній мові майбутніх фахівців повинно стати максимальне зближення основного фаху з використанням іноземної мови, тому особлива увага повинна приділятися розвитку професійно орієнтованої комунікативної компетенції. Основна роль при цьому відводиться діяльності засобами іноземної мови у навчально-професійних ситуаціях. Таким чином, принцип діяльнісного підходу поєднується з комунікативним і реалізовується у особистісно-діяльнісному підході через систему інтегрованого навчання. Навчання іноземній мові повинно відповідати уявленням майбутніх фахівців про їх майбутню професійну діяльність, стимулювати потребу студентів у вивченні іноземної мови та усвідомлення ними необхідності вивчення іноземної мови як запоруки для того, щоб набути освіченості, професійної конкурентоспроможності.

За сучасних умов підготовка майбутніх фахівців спрямована на формування особистості, здатної поповнювати та оновлювати знання шляхом самоосвіти та удосконалювати свої вміння. Навчальна діяльність розглядається як систематична, керована викладачем самостійна діяльність студента.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інноваційний розвиток системи професійної освіти завжди становив цікаве питання для багатьох науковців, про що свідчить велика кількість досліджень, серед яких є наукові роботи В. Галузинського, Р. Горбатюка, Р. Гуревича, М. Кадемії, М. Козяра, А. Нісімчук. Впровадження інноваційних підходів сприяє успішному вирішенню великої кількості проблем, інтенсифікації навчального процесу, підвищенню активності студентів

Проблема ролі та місця самостійної роботи в процесі навчання тривалий час є важливим питанням, що цікавить педагогів і філософів. Теоретичним й практичним аспектам самостійної роботи присвячено роботи С. Архангельського, В. Давидова, Д. Ельконіна, І. Зимньої, М. Кларіна, А. Ковальова, І. Лернера, П. Підкасистого, Р. Гуревич, В. Беспалько, В. Козаков, Т. Лобода у своїх роботах розглядають питання сучасних методів, форм і технологій організації самостійної роботи студентів.

Аналіз психолого-літературних джерел свідчить, що проблеми оптимізації та інтенсифікації навчального процесу та питання самостійної роботи достатньо ґрунтовно досліджувалися науковцями. Водночас ще не всі перспективи розвитку та впровадження нових освітніх технологій, особливо, що стосується впровадження

мобільного навчання, досліджено й реалізовано. Також потребують дослідження окремі питання, пов'язані із застосуванням інноваційних технологій для інтенсифікації самостійної роботи студентів. Сучасний ринок праці потребує конкурентоспроможного фахівця, добре підготовленого до професійної діяльності в усіх сферах життя суспільства. З огляду на це, визначення оптимальних шляхів підготовки майбутніх фахівців до здійснення самоосвіти, інтенсифікація навчального процесу в ЗВО становить нагальну дидактичну проблему.

Мета дослідження полягає у висвітленні можливостей сучасних технологій як ефективного засобу для інтенсифікації організації самостійної роботи студентів при вивченні іноземної мови.

Виклад основного матеріалу дослідження. Нині вільне володіння іноземною мовою вважається невід'ємним компонентом фахової підготовки майбутнього фахівця. Метою вивчення іноземної мови на немовних факультетах є досягнення рівня, достатнього для практичного використання іноземної мови в майбутній професійній діяльності. Через малу кількість навчальних аудиторних годин, що відводяться на оволодіння предметом «Іноземна мова», процес вивчення іноземної мови організовано в інтенсивному режимі, тому особливого значення набуває питання автономності студентів у вивченні предмета та їх відповідальності за результат вивчення. Сучасний кваліфікований фахівець повинен уміти навчатися самостійно, вміти ефективно вирішувати завдання, що постають в процесі виконання робочих обов'язків, а вивчення мови сприяє цьому.

Вивчення іноземної мови професійного спрямування передбачає, що майбутні фахівці, як члени суспільства, виконують не лише професійні, але й соціальні ролі та завдання. Виконуючи соціальні ролі та завдання, особистість має цілеспрямовано взаємодіяти з широким оточенням, що впливає з використання діяльнісно-зорієнтованого підходу, загальною ознакою якого є створення умов для розвитку й саморозвитку особистості майбутнього фахівця, побудова відповідних до рівня розвитку іншомовної комунікативної компетенції студентів видів діяльності на основі діалогу та співробітництва через самопізнання, самоорганізацію та самоздійснення.

Іншомовна професійна підготовка майбутніх фахівців складається з оволодіння граматиною іноземної мови та формування мовного лексикону в професійній сфері, монологічного й діалогічного мовлення, ведення ділового листування, вироблення стратегії мовної міжкультурної поведінки.

До основних видів самостійної роботи традиційно зараховують роботу з лексичним і граматичним матеріалом, роботу з текстом, роботу з аудіо та відеоматеріалами, роботу над усними розмовними темами й над писемним мовленням, виконання творчих завдань, також передбачається інтеграція різних видів навчальної діяльності.

В контексті професійно орієнтованого навчання іноземної мови особлива увага приділяється вдосконаленню форм самостійної роботи студентів, оскільки активізація навчання є неможливою без цілеспрямованої самостійної роботи студентів. Самостійна робота є не лише діяльністю студентів, її важливою перевагою є її індивідуалізація. Кожен студент використовує джерело інформації відповідно до його власних потреб і можливостей. Однак, спостереження за практикою організації самостійної роботи свідчать про неефективність самостійної роботи великої кількості студентів, тому існує необхідність пошуку нових конструктивних методів і прийомів оптимізації та інтенсифікації процесу навчання іноземної мови.

З метою підвищення якості освіти, забезпечення її мобільності, привабливості, конкурентоспроможності на ринку праці навчальний процес у закладах вищої освіти має бути організовано на засадах гуманності, особистісно орієнтованої педагогіки, розвитку й саморозвитку студентів та передбачає індивідуалізацію навчально-виховного процесу та посилення ролі самостійної роботи студентів (Концептуальні засади розвитку педагогічної освіти України та інтеграції в європейський освітній простір, 2005).

Завдання розвитку особистості студента, що передбачає формування його здібностей до здійснення самоосвіти й самостійного навчання постає перед сучасною освітою як одне з основних. Під час навчання у ЗВО у студента має сформуватися система професійно важливих якостей, яка складається з основних функціональних компонентів професій-

ної діяльності: гностичного, проектувального, конструктивного, комунікативного й організаторського. Лише в межах аудиторних занять ці якості не можуть бути сформовані, оскільки існують певні часові обмеження. Тому важливим елементом педагогічної діяльності у ЗВО є «навчити студента навчатися», що є необхідним для ефективної організації їхньої самостійної та позааудиторної роботи, яка сприятиме розширенню, закріпленню й поглибленню знань, отриманих в аудиторії, активному отриманню нових знань, розвитку творчого підходу до розв'язання поставленої проблеми, прояву індивідуальності студента, формуванню практичних навичок у розв'язанні ситуаційних задач (Гуревич, 2012, с. 73). Завдяки самостійній роботі у студентів відбувається розвиток таких якостей як організованість, дисциплінованість, ініціативність, активність, вміння працювати зі спеціальною літературою, довідниками, сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями.

Під час використання інформаційно-комунікаційних технологій для самостійної роботи студенти поступово беруть на себе більше відповідальності за результати своєї роботи. Відбувається активна побудова навчального процесу самим студентом, який задає собі певну траєкторію в освітньому середовищі. Міра самостійності, продуктивності, ініціативності зазначається серед найважливіших показників успішності навчання. Завданням студентів є не лише накопичення знань під керівництвом викладача, але, перш за все, вони мають навчитися здобувати їх самостійно, повністю контролюючи цей процес завдяки достатньо розвиненим внутрішнім механізмам самоконтролю, самокорекції та самооцінювання (Літвінчук, 2018).

Нині глобальна комп'ютеризація охопила всі сфери діяльності людини включно з наукою та освітою. Розвиток інтернету й поява великої кількості комп'ютерних навчальних програм, здатних спростити процес навчання, значно змінили вивчення іноземної мови, пришвидшуючи й полегшуючи роботу з автентичними джерелами. Швидкий розвиток, вдосконалення й застосування інформаційно-комунікаційних технологій в найрізноманітніших сферах діяльності людини забезпечують широкі можливості розміщення, збереження, обробки, доставки

й отримання інформації будь-якого об'єму та змісту на будь-якій відстані.

Технологізація сучасних інноваційних процесів в освіті, що полягає в постійному дотриманні змісту та послідовності етапів впровадження нововведень є істотною особливістю цих інноваційних процесів (Нісімчук, 2000, с. 56).

Інноваційні технології містять процес інформатизації, що спрямований на створення логічних систем навчання, які мають на меті формування умінь самостійно здобувати знання, реалізувати інформаційно-навчальну та експериментально-дослідницьку діяльність, а також самостійну обробку навчальної інформації (Гречаник, 2010, с. 24).

Комп'ютерні навчальні програми мають багато переваг над традиційними методами навчання, оскільки вони є засобами прямої аудіовізуальної інтерактивної взаємодії. Їх застосування дає змогу тренувати різні види мовленнєвої діяльності, усвідомити сутність мовних явищ, формувати лінгвістичні здібності, створювати комунікативні ситуації, автоматизувати мовні й мовленнєві навички та забезпечити реалізацію індивідуального підходу та інтенсифікацію самостійної роботи студентів. Крім того, комп'ютерні навчальні програми сприяють підвищенню пізнавальної активності, мотивації та якості знань студентів.

Доступність цифрових ресурсів та легкого для використання програмного забезпечення призвела до стрімкого розвитку нового виду роботи – роботи з мобільними пристроями, тобто мобільного навчання. В науковій літературі парадигмі мобільної освіти дається таке визначення: «мобільну освіту слід розуміти як широкий спектр освітніх можливостей, створених поєднанням мобільних технологій, бездротових мереж і технологій електронного навчання (Нойнаскі, 2006, с. 26). Широко розповсюджені мобільні технології відкривають нові можливості для вивчення мови, створюючи додаткові можливості для викладання й вивчення іноземної мови через використання особистих мобільних пристроїв в якості навчального ресурсу, що характеризується легкістю у використанні, портативністю й розповсюдженістю. На думку багатьох дослідників, значною мірою сприяють вивченню іноземних мов мобільні телефони, планшетні комп'ютери,

ноутбуки, електронні книги, MP плеєри та подкасти. У «Рекомендації ЮНЕСКО з політики в області мобільного навчання» пояснюється, що мобільне навчання має на увазі використання мобільної технології як окремо, так і з іншими інформаційно-комунікаційними технологіями для організації навчального процесу незалежно від місця та часу (Рекомендації ЮНЕСКО по політике в области мобильного обучения).

Головною тенденцією мобільного навчання стає його інтеграція в систему традиційної освіти, в процесі якої відбувається оптимізація традиційної освіти при збереженні її базових методичних принципів. Як стверджує Дж. Тракслер, мобільне навчання повністю змінює процес навчання, оскільки мобільні пристрої не лише модифікують форми подання матеріалу та доступу до нього, але й сприяють створенню нових форм пізнання й менталітету. Навчання стає своєчасним, достатнім і персоналізованим (Traxler, 2009). Мобільне навчання, що засновується на використанні мобільних пристроїв, надає змогу формувати та вдосконалювати мовні навички та вміння, формувати соціокультурну й міжкультурну компетенції в будь-якому місці та в будь-який час. Мобільні технології забезпечують високу інформативність матеріалу й здатні сприяти стимулюванню пізнавальної активності студентів. Завдяки мобільним технологіям також забезпечується реалізація міжпредметних зв'язків і зв'язок навчання з життям.

Використання мобільних пристроїв, що уможливають нові способи навчання, безперервність і спонтанність доступу до навчальних ресурсів за різних обставин, є ефективним засобом інтенсифікації самостійної роботи. На думку Агнес Кукульська-Халм, переносні мобільні пристрої допомагають перетнути кордони між формальним навчанням у межах аудиторії та неформальним навчанням поза аудиторією (Kukulka-Hulme, 2009).

З точки зору методики, переносні мобільні пристрої, що інтегрують у собі велику кількість можливостей комп'ютера, відкривають широкий функціональний потенціал для реалізації освітніх цілей. Технічний прогрес робить простішим створення електронних матеріалів непрофесійним користувачем. Потреба у складанні стратегії мобільного навчання стимулює

викладача використовувати прості й зручні технічні засоби для наповнення мобільних технологій предметним змістом з урахуванням конкретної навчальної ситуації. Завдання укладання змісту навчання за допомогою мобільних технологій виконується за допомогою створення та використання великої кількості мобільних додатків, які постійно розробляються та вдосконалюються. У викладанні іноземної мови використовуються як навчальні, так і автентичні додатки. Автентична природа матеріалів мобільного навчання робить його характер неформальним.

Для самостійної роботи ефективним є використання електронних словників, додатків соціальних мереж, додатків для вдосконалення вимови, для аудіо та відео запису, освітніх сайтів. Однією з форм підвищення інтересу до вивчення іноземної мови як в аудиторії, так і самостійно є гейміфікація.

Мобільні пристрої надають можливість збагатити традиційну самостійну діяльність студентів контентом з вебсайтів для інтенсифікації роботи над різними аспектами іноземної мови. Викладач може запропонувати студентам багато готових матеріалів, інтерактивних завдань, мовних вправ, завдань та ігор, спрямованих на закріплення граматики, лексики та вимови. Прикладами таких сайтів є сайт Кембриджського університету, British Council, ESL Games.com. Такі Інтернет-інструменти як Quizlet, Kahoot, Vocaroo, Hot Potatoes також часто використовуються для викладання іноземної мови.

Засоби мобільного навчання, які здатні інтенсифікувати самостійну роботу студентів при вивченні іноземної мови, можна поділити на декілька груп. До першої групи засобів зараховуємо додаткові ресурси, що є частиною навчально-методичних комплексів з вивчення іноземної мови, з якими можна працювати онлайн як в аудиторії, так і за її межами. Міжнародні видавництва пропонують велику кількість таких комплексів з допоміжними онлайн ресурсами. Зазвичай кожен розділ підручника підтримується аудіо та/ або відео матеріалами та доповнюється додатковими завданнями. Студенти, які придбали ці комплекси, отримують доступ до цих ресурсів через реєстрацію спеціального коду з підручника на сайті комплексу чи видавництва й можуть виконувати завдання

онлайн, а викладачі мають змогу перевіряти наявність та якість виконаних завдань. В межах цієї групи студенти отримують можливість самостійно працювати з таким електронним навчальним матеріалом:

- інтерактивними мультимедійними навчальними посібниками з граматики, що містять презентацію навчального матеріалу, навчальні вправи, контроль у формі тестування;
- електронними тренувальними й контрольними лексичними та граматичними тестами;
- відео матеріалами, доповненими інтерактивними тестовими завданнями;
- інтерактивними додатками до друкованих видань, що містять озвучені тексти й діалоги, завдання, спрямовані на контроль розуміння змісту прочитаного.

Друга група складається з мобільних технологій для миттєвої передачі даних – мобільних додатків Viber, Telegram, WhatsApp тощо. Такі додатки широко використовуються в навчальному процесі, особливо під час дистанційного навчання, оскільки дозволяють створити «бесіду» у групі студентів та викладача, в якій можна викладати інформацію, що буде доступна всім учасникам групи майже миттєво. До прикладу, викладач може викласти файл або фото із завданням, переліком лексики, написати завдання, вставити посилання на інформацію в інтернеті, викласти аудіо чи відео запис.

Наступна група містить мобільні технології, пов'язані з використанням інтернету в межах теми, що вивчається, які застосовуються для пошуку, збору й аналізу інформації, необхідної для успішного виконання завдань, в тому числі автентичного характеру. Застосування комунікативного методу навчання іноземній мові в першу чергу вимагає застосування автентичних текстів та розвитку на їх основі міжкультурного знання. Використання мобільних пристроїв стає чудовою нагодою використати інтерес та мотивацію студентів до читання текстів в Інтернеті, адже у самостійній роботі в процесі навчання іноземній мові позитивний вплив має читання професійно орієнтованих текстів відповідно до текстів, що опрацьовувалися на заняттях, і які містять додаткову інформацію. Читання професійно орієнтованих текстів сприяє збереженню та збагаченню активного словникового запасу майбутніх

фахівців, розвитку зацікавленості до вивчення іноземної мови, розвитку навичок подальшої самостійної роботи з фаховою іноземною літературою, що є однією з передумов ефективної професійної діяльності.

При плануванні самостійної роботи потрібно звертати увагу на те, що вона не повинна зводитися лише до забезпечення студентів інформацією, оскільки в такому випадку зусилля студентів будуть спрямовуватися на накопичення цієї інформації. Освітній процес має будуватися таким чином, щоб студенти мали змогу практикувати, застосовувати, порівнювати, протиставляти, оцінювати й брати участь в інших процесах вищого рівня.

Завдяки інформаційно-довідковій та контролю-навчальній функціям, які є основними функціями електронних навчальних програм, реалізуються можливості отримання розширеного доступу до навчального матеріалу та можливості перевірки знань. Студентам пропонуються різні режими тестування для виявлення «прогалин» у самонавчанні й за результатами тестування робляться висновки щодо подальшої роботи з навчальним матеріалом.

Висновки. У контексті нашого дослідження можемо відзначити ефективність інформаційно-комунікаційних технологій як інструментів, здатних активізувати самостійну роботу студентів, оскільки вони дають можливість зробити самостійне навчання швидшим, цікавішим та ефективнішим. Використання цифрових навчальних матеріалів для самостійної роботи сприяє розширенню лексичного запасу, вдосконаленню вимови, запам'ятовуванню граматичних структур, покращенню здатності розуміти тексти, в тому числі, професійного характеру. Особливе місце серед цифрових навчальних матеріалів належить мобільним технологіям, використання яких набуває дедалі більшого поширення у ЗВО й завдяки яким забезпечується можливість виконувати самостійну роботу у будь-який час у будь-якому місці. Популярність соціальних медіа, мобільних додатків і поширення навчальних матеріалів сприяють розвитку мобільного навчання, яке в поєднанні з традиційними методами навчання дає змогу інтенсифікувати самостійну діяльність студентів, підвищує їхню пізнавальну активність й сприяє індивідуалізації навчання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гречаник Б.В. Інноваційний потенціал вітчизняних ВНЗ: особливості та проблеми його формування. *Інвестиції: практика та досвід*. 2010. № 11. С. 24–27.
2. Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю., Козяр М. М. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті майбутніх фахівців : монографія. Львів : СПОЛОМ, 2012. 502 с.
3. Концептуальні засади розвитку педагогічної освіти України та інтеграції в європейський освітній простір : затв. наказом МОН України від 31.12.2004 р. № 998. *Освіта*. 2005. 12-19 січ. (№ 2-3). С. 2-3.
4. Літвінчук А. Т. Формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх інженерів-технологів у процесі гуманітарної підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Рівне, 2018. 283 с.
5. Нісімчук А.С., Падалка О.С., Шпак О.Т. Сучасні педагогічні технології : навч. посіб. Київ : Просвіта, 2000. 368 с.
6. Рекомендации ЮНЕСКО по политике в области мобильного обучения UNESCO. URL: <http://iite.unesco.org/pics/publications/ru/files/3214738.pdf>. (дата звернення 15.04.2022).
7. Hojnacki L. Pokolenie m-learningu – Nowe Wyzwanie dla Szkoły. *E-mentor*. 2006. № 1(13). URL: https://www.e-mentor.edu.pl/artu_kul/index/numer/13/id/239 (дата звернення 20.03.2022).
8. Kukulska-Hulme A. Will mobile learning change language learning? *ReCALL*. 2009. № 21(2) pp. 157-165. URL: <http://oro.open.ac.uk/16987/1/download.pdf>. (дата звернення 10.03.2022).
9. Traxler J. Current state of mobile learning. *Mobile learning: Transforming the delivery of education and training* / ed. by M. Ally. Edmonton : AU Press, 2009. pp. 9-24.

REFERENCES:

1. Hrechanyk B.V. (2010) Innovatsiinyi potentsial vitchyznianskykh VNZ: osoblyvosti ta problemy yoho formuvannia [Innovative Potential of the Domestic National Economy: Peculiarities and Problems of its Formation]. *Investments: Practice and Experience*. no. 11, pp. 24–27. (in Ukrainian)
2. Hurevych R. S., Kademiia M. Yu., Koziar M. M. (2012) *Informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii v profesiinii osviti maibutnikh fakhivtsiv* [Information and Communication Technologies in the Professional Education of Future Professionals]. Lviv: SPOLOM. (in Ukrainian)
3. Kontseptualni zasady rozvytku pedahohichnoi osvity Ukrainy ta intehratsii v yevropeiskyi osvitnii prostir (2005) [Conceptual framework for the development of pedagogical education of Ukraine and its integration into European educational space]. *Education*. No. 2-3. pp. 2–3. (in Ukrainian)
4. Litvinchuk A. T. (2018) *Formuvannia profesiino-komunikatyvnoi kompetentnosti maibutnikh inzheneriv-tekhnolohiv u protsesi humanitarnoi pidhotovky* [Formation of Professional and Communicative Competence of Future Engineers-Technologists in the Process of Humanitarian Training] (PhD Thesis), Rivne: National University of Water and Environmental Engineering.
5. Nisimchuk A. S., Padalka O.S., Shpak O.T. (2000) *Suchasni pedahohichni tekhnolohii* [Modern pedagogical technologies]. Kyiv: Prosvita. (in Ukrainian)
6. UNESCO (2015) Rekomendatsyy YuNESKO po polytyke v oblasti mobylnoho obuchenya [UNESCO Policy Guidelines for Mobile Learning]. Retrieved from: <http://iite.unesco.org/pics/publications/ru/files/3214738.pdf> (accessed 15 April 2022).
7. Hojnacki L. (2006) Pokolenie m-learningu – Nowe Wyzwanie dla Szkoły. [Generation of m-learning – a new challenge for the school]. *E-mentor*, no. 1(13). Retrieved from: <https://www.e-mentor.edu.pl/artukul/index/numer/13/id/239> (accessed 20 March 2022).
8. Kukulska-Hulme A. (2009) Will mobile learning change language learning? *ReCALL*, vol. 21, no. 2, pp. 157-165. Retrieved from: <http://oro.open.ac.uk/16987/1/download.pdf> (accessed 10 March 2022).
9. Traxler J. (2009) Current state of mobile learning. *Mobile learning: Transforming the delivery of education and training*, Edmonton: AU Press, pp. 9-24.